

Santi Arbós Gabarró

APUNTS SOBRE ELS ESTRANGERS A LES GARRIGUES ORIENTALS (XVI-XVII)

1. Introducció

A

mb aquest treball volem fer una primera introducció als estrangers presents en les terres garriguenques de l'arquebisbat de Tarragona¹ (Imatge 1) durant els segles XVI i XVII. Per a aquesta recerca s'ha partit de les dades generosament proporcionades per Rosa M. Anglès (Espluga Calba), Josep M. Pasqual (Tarrés) i Ramon Miró (Albi) i d'informacions publicades o espigolades de diversa documentació pel que fa a la resta de poblacions. No s'han trobat de moment referències dels Omellons.

Per la naturalesa tan diversa de les dades, òbviament no exhaustives, no es pretén exhaurir el tema sinó només encetar-lo tot confirmant que el fenomen va tenir prou entitat per a estudis posteriors, a més de perfilar diverses línies d'investigació futures i bastir algunes conclusions molt generals.

Les Garrigues de l'arquebisbat de Tarragona.
Elaboració pròpia.

2. Estrangers per municipis

2.1 Fullea

- **Joan** (1577)²

Pastor gascò del fulledenc Jaume Cantó que té contacte amb el bandoler Joan Marcelli, a qui havia comprat un pedrenyal, formant part de la seva quadrilla durant un parell de mesos (Gual 2003: 361).

- **Joan Marcelli** (1577)

Pagès gascò de 24 anys que fa de bandoler des de fa un parell d'anys, natural de "Buret", bisbat de Tolosa, –potser de Muret, Alta Garona– capturat a Fullea l'agost de 1577 quan havia anat a cobrar un deute pendent per la venda d'un pedrenyal. Havia actuat pels contorns (Tarrés, Vinaixa, Omellons, Espluga Calba, Pobla de Cérvoles). El tribunal de Poblet el va condemnar a ser desorellat i penjat de la forca a Vimbodí (Gual 2003: 360-366).

¹ L'Albi, Arbeca, Cervià de les Garrigues, l'Espluga Calba, Fullea, els Omellons, la Pobla de Cérvoles, Tarrés, el Vilosell i Vinaixa.

- **Joan Maria** (1596)

Natural de França, sense poder-ne precisar el lloc, casà el 1596 amb la fulledenca Joana Saltó. Van tenir un fill i un net, mort sense successió cap al 1703.³

El seu descendent Pere Joan Maria adquireix el 1654 casa i terres de Rafael Barulles que no pot pagar els mals a la vila per 6 lliures anuals,⁴ i fou jurat el 1656.⁵

- **Joan Dasca** (1608, 1613).

Joan Dasqua, pastor habitant del lloc de Fullea (1-10-1608?).⁶ No queda clar si Dasca era el cognom, localitzable en la forma *Dasque* als Alts Pirineus i Alta Garona principalment, o feia referència al fet que era originari d'Asca, bisbat de Tarba, com Bernat Morató.

- **Guillem Freixa** (1626)

Natural de Caumont, bisbat de Coserans, segurament al departament d'Arieja, fill de Bernat Freixas i Bernada, va casar-se el 1626 amb Caterina Boldú de Fullea, sense successió.⁷ El 1646 vivien a la mateixa casa Guillem Freixa, Caterina sa muller i Jaume Boldú fadrí.⁸ El 1647, Guillem Freixa "pagès del present lloch de Fullea" fa testament.⁹ Hi ha una renúncia de Caterina Freixa, muller de Guillem Freixa, de terres a favor de Pere Joan Maria. Encara que hi posi que tots dos són de Fullea en realitat eren occitans.¹⁰

- **Joan Comes** (1631-1657)

Joan Comes de Hreishindèth/Arshindèth (fr. Fréchendets), bisbat de Tarba, Alts Pirineus, es casa el 12 de febrer de 1631 amb Maria Ferrer de Fullea. El matrimoni va tenir una filla (Colombrina, 1640) i un fill (Pere Joan, 1644). Morí el 1657 i féu testament.¹¹ El fill es va casar el 1671 amb Caterina Saltó Fuguet de Fullea. No consta que cap dels seus nou fills arribés a contraure matrimoni.

- **Joan Deltú/Deutú** (1632, 1640-1646, 1680?)

Segons les relacions de compliment pasqual va treballar de pastor a diferents cases: Antoni Cantó (1632), Toni Canto (1640), viuda Caterina Prats (1642), Jaume Saragossa (1643), Marc Arrufat (1644) i Joan Josa (1645-46).¹²

El 1680 és padrí de bateig d'una filla de Bernat Morató i s'especifica que "Joan Deutú fadrí del lloch de Garros del bisbat de Taruà de Fransa". És a dir, probablement de Garros, Libaròs (fr. Libaros, Alts Pirineus).¹³

- **Domenjó** (1632, 1633, 1644)

Pastor a la casa del batlle el 1632¹⁴ i 1633,¹⁵ el 1644 el trobem a la casa de Joan Josa, batlle.¹⁶

² Donem per a cada estranger les dates en què ha estat documentat.

³ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000012942#imatge-147>

⁴ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000022437#imatge-7>

⁵ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000022437#imatge-14>

⁶ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000035069#imatge-3>

⁷ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000012942#imatge-115>

⁸ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000019781#imatge-41>

⁹ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000022518#imatge-203>

¹⁰ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000022437#imatge-5>

¹¹ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000019781#imatge-27>

¹² <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000016985>

¹³ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000016978#imatge-161>

¹⁴ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000016985#imatge-90>

¹⁵ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000016985#imatge-93>

¹⁶ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000019781#imatge-42>

- **Joan Sastre** (1636)

D'Asca (imatge 2), bisbat de Tarba, Alts Pirineus, fadrí, residia a Fullea el 1636 igual que el seu germà Pere, el qual el fa marmessor en el seu testament. Era pastor a la casa de la viuda Caterina Prats.¹⁷

Església d'Asca (Alts Pirineus). Foto de Bollystolly (usuari de Wikimedia Commons).

- **Pere Sastre** (1636)

D'Asca, bisbat de Tarba, Alts Pirineus, fadrí, germà de Joan Sastre. El 1636 fa testament a Fullea per trobar-se malalt d'una malaltia de la qual tem morir. Fa hereu universal i marmessor el seu germà Joan, llavors també resident a Fullea. Potser era pastor.¹⁸

- **Arnau dit del Camp** (1636)

D'Asca, bisbat de Tarba, Alts Pirineus, cosí de Pere i Joan Sastre, residents tots tres a Fullea el 1636. Marmessor de Pere Sastre en aquesta data.¹⁹

- **Bertran Deltú** (1640)

Pastor el 1640 a la casa de la viuda Magdalena Oliveres. Aquest cognom, en diverses formes (Deltú, del Tur, Deutú), el retrobem a Tarrés i a l'Espluga de Francolí²⁰ el 1708, procedent d'Esparròs, al bisbat de Tarba.

- **Bernat Morató** (1674)

D'Asca (fr. Asque), bisbat de Tarba, Alts Pirineus, pastor, casat a Fullea el 1674 amb Victòria Alsamora Farré i, en segones núpcies, amb Magdalena Pelegrí de Tarrés (1681). D'en Bernat ens consta documentalment a Fullea una nombrosa descendència.

- **Joan Mercadé** (1680)

D'Astèr (fr. Asté), bisbat de Tarba, Alts Pirineus, pastor, casat a Fullea el 30 de novembre de 1680 amb Cecília Biscarri Segura. Ens consten diversos fills, nets i més descendència.

¹⁷ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000016985#imatge-114>

¹⁸ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000022408#imatge-339> i següents.

¹⁹ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000016985#imatge-119>

²⁰ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000035824#imatge-33> (fitxes del Dr. Valentí Gual).

- **Bernat Grivart** (1702)

De Baniòs (fr. Banios), bisbat de Tarba, Alts Pirineus, pagès que va viure al carrer del Forn. El 31 d'octubre de 1702, Pere Joan Alsamora pagès de Fullea ven una peça de terra a Bernat Grivart "pagès del lloch de Baniòs del bisbat de Tarba del regne de França habitant en lo pnt. lloch de Fullea".

Dels 15 francesos detectats, 8 correspondrien al bisbat de Tarba (4 o 5 de la població d'Asca), 1 al de Coserans, 2 gascons sense precisar més i 3 desconeguts. És a dir, la immensa majoria provenen de la zona pirinenca. Almenys 8 feien de pastors, 3 eren pagesos, i dels que no tenim dades probablement també es dediquessin a l'agricultura, la ramaderia o treballassin de mossos.

2.2 L'Espluga Calba (1586-1702)²¹

- **Joan de Lada** (1586)

Francès del bisbat d'"Auxy", padrí d'un bateig el 1586. Deu tractar-se del bisbat d'Aush (fr. Auch), limítrof amb el de Tarba, al departament de Gers.

- **Joan Baptiste d'Amic** (1590)

Maltès, té fills batejats a l'Espluga.

- **Domingo Steline** (1591)

Maltès, criat del gran conservador, càrrec de l'Orde de Malta que posseïa la senyoria de l'Espluga Calba. Un bateig el 1591, i sembla que el 1600 vivia a la casa de la viuda Amic.

- **Joan Jaques** (1600)

Francès, pagès. El 1607 era absent i a l'Espluga hi havia la seva dona, Tecla Joana Jaques.

- **Mosages Duran** (1602)

Francès, sabater.

- **Miquel Giner** (1603)

Estranger, fadrí.

- **Jeroni Petit** (1605)

Francès, mort el 1605.

- **Joan lo Carboner** (1606)

Francès. Fa testament el 1606 de béns que té a França.

- **Joan Fons** (1637)

Estranger, ferrer de la vila de l'Espluga que bateja una filla el 1637.

- **Joan Guthier** (1637)

Francès, hospitaler de l'Espluga, esguerrat de les mans, mort el 1637.

- **Arnau Duzumeni** (1641)

Soldat francès.

- **Joana de Lavo** (1642)

Del ducat de Lorena, dona de Joaquim Payol, francès. Tenen una filla batejada el 1642. El ducat de Lorena era un estat independent incorporat a França el 1766, en una zona lingüística mixta amb varietats romàniques i germàniques.

²¹ Llista elaborada per l'autor sobre unes dades onomàstiques proporcionades per Rosa M. Anglès (6-02-2019).

- **Joaquim Payol** (1642)

Francès, de "Putjer", prov. de "Pithu". Marit de Joana de Lavo, lorenese. Tenen una filla el 1642. Es tracta de l'antiga província feudal de Poitou (Piteu, en català antic) amb capital a Poitiers, on l'idioma tradicional era una llengua d'oïl fortament influïda pel substrat occità.

- **Pere Ansquel** (1643)

Soldat de "Witemberch", Alemanya, segurament Wittenberg a l'estat de Saxònia-Anhalt.

- **Joan Dominica (lo Vallet)** (1644)

Francès, pastor, morí el 1644.

- **Ramon Berenguier** (1646)

Soldat.

- **Dionés Razel** (1648)

De "Saliñe", al comtat de Borgonya l'Alta, s'estava a casa de Llorenç Balcalls i morí el 1648. En aquests anys, el comtat de Borgonya pertanyia als Habsburg reis d'Espanya. La llengua tradicional és el franc-comtès, una llengua d'oïl, i el francoprovençal.

- **Joan Reinal** (1680)

De Tolosa de França (Tolosa de Llenguadoc, a l'Alta Garona), mercader, morí el 1680.

- **Felip Rubert** (1685)

Francès de "Sant Martí de Mermerà", província d'"Ubèrnia", bisbat de "Claramun", marxant que morí el 1685 a casa de Jaume Joan Selma. Es deu tractar d'una població del bisbat de Clarmont d'Alvèrnia (fr. Clermont-Ferrand), en zona nord-occitana.

- **Antoni Carboný** (1694-1708)

Francès, mestre de cases, de "Ciré", bisbat de Tula, pares d'"Ascor", també del mateix bisbat (segurament, del departament de Corresa, a la zona nord-occitana), casat el 1695 amb Maria Àngela Ferrer de l'Espluga Calba.²² D'aquest matrimoni ens consta almenys un fill (Miquel, 1696) i una filla (M. Àngela, 1705). Mor com a conseqüència d'una escopetada el 1708.

- **Narcís Lore** (1702)

De Muntuary. Potser de la població de Montuary, municipi d'Entrepèiras (fr. Entrepièrres), departament dels Alps de l'Alta Provença.

La procedència és bastant variada ja que trobem occitans propers a la zona pirinenca (Tolosa, Aush) i del nord (Clarmont, Tula), francesos de Poitou i de zones que ara són de l'estat francès però llavors no ho eren (Lorena, Borgonya), a més de dos maltesos i un soldat alemany. No detectem cap professió predominant, però sí molta diversitat. Així, documentem 3 soldats (probablement lligats al conflicte de la Guerra dels Segadors) i 1 representant dels següents oficis: criat, pagès, sabater, carboner, ferrer, hospitaler, pastor, mercader, marxant i mestre de cases.

2.3 Tarrés (1594-1664)²³

- **Joan Domesque** (1541)

Joan Domesque del lloc de Domesque, diòcesi "lemonicens" (Testaments de Tarrés, 1534/1541, imt. [imatge] 23/24). Segurament de la diòcesi de Llemotges (fr. Limoges), en la zona nord-occitana.

²² <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000013200#imatge-88>.

²³ Llista elaborada per l'autor sobre diverses informacions proporcionades per Josep M. Pasqual durant l'any 2019, més alguna incorporació pròpia. Segurament, un estudi exhaustiu de la documentació tarresana forniria encara més testimonis de la immigració francesa.

- **Andreu de Lenin/Lena** (1559)

Andreu de Lenin (o de Lena), de la vila de Momeras (fr. Momères), bisbat de Tarba, departament dels Alps Pirineus (Man[uscrs].Not[arials]. Tarrés, 1558/1561, imt. 7/8).

- **Joan Grifolleda** (1578)

"Joan Grifolleda pedrapiquer del regne de França del lloc de Sant Alari" (Man.Not. 1578/86, imt. 101), potser d'una comuna alvernesa d'aquest nom al departament de l'Alt Loira, a la zona nord-occitana, o de Sant Alari de Belvéser (fr. Saint-Hilaire-de-Beauvoir, departament de l'Erau, Llenguadoc).

- **Pere Balange** (1594)

- **Antoni Set** (1595, 1597)

Picapedrer del regne de França (Man. Not. Tarrés, 1597, imt. 88).

- **Joan Farré** (1597)

Francès (Man.Not. 1597, imt. 90-91).

- **Esteve Belangel** (1597)

- **Bertran Pedregal** (1597)

Francès (Man.Not. 1597, imt. 90-91).

- **Antoni Pujols** (1597)

Picapedrer del regne de França (Man.Not. 1597, imt. 88).

- **Gaspar Joan Virm** (?) (1597)

- **Pere Comes de Pasqual, i sa muller Maria** (1601)

- **Miquel Giner** (1601)

Francès (Man.Not. 1601, imt. 190).

- **Joan Gusens** (1604)

Francès, fa testament (Man.Not. 1604, imt. 132).

- **Pascual de la Faubesa** (?) (1612)

- **Joan de Garia** (1612)

Pastor d'en Pelegrí de Tarrés.²⁴ Actualment, en la forma Garie sembla un cognom històricament de l'Arieja i zones properes.

- **Joan** (1613)

Francès, pastor d'en París.²⁵

- **Pere de (la) Vegueria** (1613, 1626, 1630, 1636)

El 1613, era pastor d'Antoni Pelegrí.²⁶ El 1626, "Pere pastor Vegueria" consta a la casa d'Elisabet Saltona, viuda.²⁷ Mentre que al compliment pasqual de 1630, "Pere de Vegueria francès pastor" vivia a la casa de Joan Saltó de la Costa.²⁸

²⁴ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000017174#imatge-284>

²⁵ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000017174#imatge-288>

²⁶ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000017174#imatge-288>

²⁷ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000017174#imatge-325>

²⁸ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000017174#imatge-345>

- **Pere Deutur** (1613, 1628)

El 1613 era pastor d'en París.²⁹ "Lo pastor Pere Deutur" s'estava a la casa de Francesc Palau Roig, el 1628.³⁰

- **Pere de Checho, i Bernat de Checho** (1622)

- **Guillem Manui** (1625)

Sastre francès (Man.Not. de Tarrés de 1625, imt. 223).³¹

- **Bertran Pujalt** (1627)

- **Mestre Arnet** (i son fill) (1627)

Només ens consta que són "francesos".³²

- **Joan Pujalt** (1629)

De la diòcesi de Comenge (Man.Not. 1629, imt. 28).

- **Joan dels Arius** (1630, 1636)

Francès, pastor (Man.Not. 1636, imt. 35).

- **Pere Pujol** (1664)

L'únic que es quedà definitivament a Tarrés, era de Lias (fr. Lies), als Alts Pirineus.

Dels que coneixem el lloc d'origen, 3 serien de la zona pirinenca i 2 de la nord-occitana. Pel que fa a les professions, trobem 3 picapedrers i 3 pastors.

2.4 L'Albi (1582-1679)³³

- **Joan Botell** (1582)

Del regne de França (Amigó&Pere: 130).

- **Joan Torner** (1583)

Francès (Amigó&Pere: 437).

- **Arnau Verger** (1589).

Francès (Amigó&Pere: 452).

- **Guillem Saulada** (1606)

Del regne de França, òbit al 9 de setembre de 1606 (Amigó&Pere: 410).

- **Esteve Casanova** (1616)

Òbit a l'hospital, francès del lloc d'Aben, bisbat de Comenge.³⁴

- **Antoni Terrada** (1619)

Estranger del lloc de Bitrac, òbit. Hi ha diversos Vitrac localitzats a la zona nord-occitana.³⁵

²⁹ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000017174#imatge-288>

³⁰ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000017174#imatge-336>

³¹ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000024702#imatge-223>

³² <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000017174#imatge-334>

³³ Llista elaborada per l'autor amb informacions de Ramon Miró (2019) i pròpies.

³⁴ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000012212#imatge-508>

³⁵ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000012212#imatge-518>

- **Pere Aimar** (1623)

Francès (Amigó&Pere: 86).

- **Lluís Rey** (1676)

Francès, vidu, casat el 1676 amb Antònia Soler.

- **Antoni Huix** (1679)

Francès morí el 1679. Aquest cognom també es troba al Vilosell.

Pel que fa a la procedència només documentem un home del bisbat de Comenge, a la zona pirinenca, i un altre segurament nord-occità. No hem documentat cap professió dels estrangers presents a l'Albi.

2.5 Arbeka (1609-1697)³⁶

- **Manaut Auridinde** (1609)

Manaut Auridinde es casa el 1609 amb Maria de Paret del "lloch de Mon pesat bisbat de Comenja, regne de França". Potser eren tots dos del mateix lloc que podem identificar amb Montpesat (fr. Montpézat), departament de Gers al límit amb l'Alta Garona (MatObArb: 1609, imt. 10).

- **Joan Domenge** (1610)

Francès, es casa amb una arbequina (MatObArb: 1610, imt. 13).

- **Joan Jutglar** (1611)

Fill de pares de la vila d'Alouquiunat? bisbat de "Comenja" regne de França (potser ell també ho era) (MatObArb: 1611, imt. 15).

- **Bernat Abat** (1614)

Teixidor, regne de França, contrau matrimoni (MatObArb: 1614, imt. 18).

- **Joan Pujol** (1614)

Teixidor del regne de França, contrau matrimoni amb una viuda d'un teixidor també (MatObArb: 1614, imt. 18).

- **Vidal** (1615)

Matrimoni d'un estranger anomenat Vidal, sense més dades (MatObArb: 1615, imt. 19).

- **Joan Lleonart** (1615)

Fadrí, teixidor de lli del regne de França, es casa amb una arbequina (MatObArb: 1615, imt. 19).

- **Joan Freixa** (1620)

Soguer, foraster, no consta que fos estranger, es casa amb una arbequina (MatObArb: 1620, imt. 27). El cognom Freixa, a Fuleda i també a Arbeka, és portat per immigrants occitans.

- **Guillem Ballester** (1620)

Estranger, òbit (MatObArb: 1620, imt. 271).

- **Fadrí estranger** (1620)

Òbit a casa de na Moiana de la Plaça (MatObArb: 1620, imt. 27).

³⁶ Hem treballat de forma no exhaustiva, però suficientment representativa, els matrimonis en el període 1609-1663 i les defuncions entre 1611 i 1697.

- **Un mosso de Giner Pocarull** (1623)

Ofegat a la bassa bona, tot i que consta com a "mosso stranger" es diu que "here de Verdú" (MatObArb: 1623, imt. 265). Potser de Verdun, al departament del Mosa.

- **Leonard Fascia?** (1624)

Estranger, òbit (MatObArb: 1624, imt. 262).

- **Joan Casanoves** (1624)

Estranger, òbit a l'hospital (MatObArb: 1624, imt. 263).

- **Toni Milau** (1625)

Moliner estranger, òbit (MatObArb: 1625, imt. 260).

- **Pere Cavaller** (1626)

Fadri estranger que es casa amb una viuda (MatObArb: 1626, imt. 36).

- **Guillem Capdevila** (1627)

Estranger, òbit (MatObArb: 1627, imt. 256).

- **Francesc Ribera** (1627)

Estranger, òbit a casa de Macià Torner (MatObArb: 1627, imt. 253).

- **Pere Jaumells** (1627)

Marxant del regne de França, òbit (MatObArb: 1627, imt. 255).

- **Jaume Arphanyach** (1627)

Doctor en medicina del regne de França, òbit (MatObArb: 1627, imt. 256).

- **Bernat Abat** (1629)

Vidu, teixidor de lli, estranger, es casa amb la viuda de Simon Pontons, serraller, i filla de Joan Uguet, també teixidor (MatObArb: 1629, imt. 41).

- **Tomàs Xambau** (1629)

Estranger, teixidor de lli, òbit (MatObArb: 1629, imt. 240).

- **Bernat** (1630)

Pastor que "no volgué dir son nom", òbit a l'hospital, podria ser estranger (MatObArb: 1645, imt. 206).

- **Joan Cuarasa** (1630)

Estranger, pobre, òbit a l'hospital (MatObArb: 1630, imt. 235).

- **Joan Badia** (1630)

Estranger, òbit a l'hospital (MatObArb: 1630, imt. 236).

- **Joan** (1631)

Marxant estranger, òbit (MatObArb: 1631, imt. 231).

- **Ramon Guasch** (1631)

Estranger moliner, òbit (MatObArb: 1631, imt. 233).

- **Domenjó** (1634)

Fadri, òbit a l'hospital, no diu que fos estranger però pel nom podria ser occità (MatObArb: 1634, imt. 225).

- **Bertran Laborda** (1645)

Francès, òbit sobtat (MatObArb: 1645, imt. 204).

- **Francisco Soppe** (1645)

Capità venecià, òbit al castell (MatObArb: 1645, imt. 205).

- **Mus. de Clos** (1645)

Òbit al castell (MatObArb: 1645, imt. 206).

- **Francesc Bailach** (1647)

Francès de Gaisau de França bisbat de Comenge, òbit (MatObArb: 1647, imt. 200).

- **Joan Hortolà** (1648)

Francès, òbit (MatObArb: 1648, imt. 197).

- **Maria Hernandes** (1648)

Italiana, òbit (MatObArb: 1648, imt. 197).

- **T. País** (1650)

Francès, òbit a l'hospital (MatObArb: 1650, imt. 195).

- **Freixa** (1651)

Òbit "de desgràtia" d'un home "dit lo Pera", francès (MatObArb: 1651, imt. 193).

- **Mosur la Granada** (1652)

No consta que sigui estranger, tot i que el tractament -mossur<monsieur (fr.)- sembla indicar un origen gascó, òbit (MatObArb: 1652, imt. 194).

- **Domingo Geureu?** (1653)

Fadrí, pagès, del regne de França, fill de pares d'Artigadiu, bisbat d'Aux, amb una arbequina (MatObArb: 1653, imt. 57).

- **Claudi Fie?** (1658)

Fadrí francès del lloc de Novau o Novari del bisbat de Montorgués es casà amb una arbequina (MatObArb: 1658, imt. 64).

- **Guillem Farabesos?** (1659)

Francès que es casa (MatObArb: 1659, imt. 65).

- **Joan Reinan** (1663)

Francès que es contrau matrimoni (MatObArb: 1663, imt. 68).

- **Un francès vellet** (1663)

Òbit fora del terme (MatObArb: 1663, imt. 183).

- **Un pobre gavatxo** (1666)

Òbit a l'hospital (MatObArb: 1666, imt. 181).

- **Domingo Balaña** (1669)

Francès, òbit (MatObArb: 1669, imt. 179).

- **Guillem Jarabesos?** (1670)

Francès, òbit (MatObArb: 1670, imt. 177).

- **Joan de Joan** (1671)

Francès, òbit (MatObArb: 1671, imt. 177).

- **Pere Plata** (1676)

Viudo francès (MatObArb: 1676, imt. 170).

- **Lluís Benaset** (1679)

Francès, de la vila de Sola, òbit (MatObArb: 1679, imt. 167). Potser es tracta de la població de Solan (fr. Soula) al departament d'Arieja.

- **Jaques Morató** (1680)

"un pobre gavacho que morí en la crema del molí del oli", natural de Ceix, Gascunya, bisbat de Coserans (MatObArb: 1680, imt. 165).

- **Francesc Pallargues** (1681)

Pedrapiquer francès, òbit (MatObArb: 1681, imt. 163).

- **Llorenç Visa** (1681)

Fadri francès, òbit (MatObArb: 1681, imt. 163).

- **Pere Benaset** (1682)

Fadri francès, òbit (MatObArb: 1682, imt. 161).

- **Joan Pena** (1682)

Fadri francès del lloc de Cadaus, parròquia de Sant Calixt, bisbat de Comenge, òbit (MatObArb: 1682, imt. 162). Cadau o Cadaus (fr. Cazaux, municipi de Cazaux-Fréchet-Anéran-Camors) es troba al departament dels Alts Pirineus al límit amb el de l'Alta Garona.

- **Beltran Garzon** (1682)

Francès, òbit (MatObArb: 1682, imt. 162).

- **Pere Serra** (1684)

Fadri sastre francès, òbit (MatObArb: 1684, imt. 157).

- **Joan Sabaté** (1684)

Fadri francès, òbit (MatObArb: 1684, imt. 157).

- **Jan de Giralt** (1684)

Pobre francès del lloc de Vidassos, comtat de Foix i bisbat de Pàmies, òbit a l'hospital (MatObArb: 1684, imt. 159).

- **Ignasi Seia** (1685)

Fadri francès del poble de Sant Martí al bisbat de Tula, òbit (MatObArb: 1685, imt. 155).

- **Pere** (1685)

Fadri francès, òbit (MatObArb: 1685, imt. 155).

- **Joan Blanch** (1688)

Negociant francès, òbit (MatObArb: 1688, imt. 151).

- **Joan Calbet** (1692)

Missatge (criat o missatger) francès de nació, òbit (MatObArb: 1692, imt. 144).

- **Domingo de Orrioz** (1692)

Teuler biscaí de la vila d'Arcangos, regne de França, òbit (MatObArb: 1692, imt. 145). Es tracta de la localitat d'Arrangoitze a Euskadi nord (fr. Arcangues, occ. Arcangós), al departament dels Pirineus Atlàntics.

- **Petronilla Amolona i Longoval** (1696)

Natural de Rusbech, diòcesi d'Ipre, regne de França, muller d'Antonio Longoval soldat del terç de flamencs de don Luís de Sa, de la companyia de don Gerónimo Padilla y Valençuela (MatObArb: 1696, imt. 138). Deu tractar-se del bisbat de Ieper, actualment a Flandes a l'estat belga, però en aquell moment sota sobirania francesa des de 1677.

- **Joan Auseran** (1697)

Fadrí francès de la parròquia de Xeman, bisbat de Clarmont, òbit (MatObArb: 1697, imt. 134).

- **Père Massogro** (1697)

Òbit, vidrier francès (MatObArb: 1697, imt. 136).

- **Domingo Loncà** (1697)

Fadrí francès del poble de Baniòs bisbat de Tarba "en Bigorra" es casa amb una donzella de la vila de Ponts (MatObArb: 1697, imt. 122).

La procedència majoritària òbviament és del regne de França, la majoria occitans de la zona pirinenca (destacant els comengesos) amb alguna presència nordoccitana, a més d'un parell de representants de la península itàlica. La professió més documentada és teixidor de lli, seguit dels moliners i marxants. També hi trobem amb un sol representant els següents oficis: soguer, mosso, doctor en medicina, capità, pagès, picapedrer, sastre, negociant, missatge (criat o missatger), teuler i vidrier.

2.6 Cervià de les Garrigues (1594?)

- **Toni Boé** (1594?)

Francès, pastor d'en Tost.³⁷

- **Bernat de les Perges** (1594?)

Estranger, pastor.³⁸

Només documentem l'ofici de pastor, sense poder precisar cap procedència exactament.

2.7 El Vilosell (1535 [1492?]-1645)

- **Pere Bresola** (1535, potser ja el 1492).

Francès, que el 1535 trobem documentat com a originari "de la vila de Lour del regne de Fransa" (Pere 2006: 75-76).

- **Antoni Blanch** (1553)

Francès, vidrier, que morí al Vilosell el 1553 (Pere 2006: 67-68).

- **Bartomeu** (1568)

Francès, pastor d'en Dalmau del Vilosell, de la Bastida, bisbat de Tarba (Farré 1984: 93). Té un germà, Bernat, a la Pobla de Cérvoles. Condemnat a la pena de galeres de per vida. Potser natural d'Era Bastida (fr. Labastide) als Alts Pirineus, no gaire lluny de la zona de Lias, Asca, Astèr...

- **Enric Mogobrio** (1568)

Francès de la Bastida, pastor de Pere Dalmau (Pere 2006: 221).

- **Gabriel de Nonaja** (1623)

³⁷ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000032983#imatge-8>

³⁸ <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000032983#imatge-10>

Francès, del lloc de Bardonesa, província del Delfinat, morí el 1623 (Pere 2006: 232). L'antiga província del Delfinat s'estén per zona alpina i prealpina en territoris de llengua occitana i arpitana (francoprovençal). Segurament, es tracta de la comuna italiana de llengua occitana de Bardonescha (it. Bardonecchia) que pel Tractat d'Utrech (1713) va passar del Delfinat del regne de França al ducat de Savoia.

- **Bertran Tallada** (1645)

Pastor mort el 1645, natural de Tarros, bisbat de Tarba, segurament un error per Garros (Libaròs, Alts Pirineus) (Pere 2006: 316)

Per procedències més o menys explícites, els francesos eren 3 del bisbat de Tarba, zona pirinenca, 1 del Delfinat i 1 d'una vila de Lour que no localitzem. Pel que fa a les ocupacions, només es relacionen 3 pastors i 1 vidrier.

2.8 La Poble de Cérvoles (1564-1700)

- **Joan d'Arbian** (1564)

Francès.

- **Bernat** (1568)

Francès, pastor d'en Cabrer de la Poble de Cérvoles, de la Bastida, bisbat de Tarba (Farré 1984: 93). Té un germà, Bartomeu, al Vilosell.

- **Domènec** (1568)

Francès, pastor d'en Joan Llurba de la Poble de Cérvoles, de la Bastida, bisbat de Tarba (Farré 1984: 93). Era cosí d'en Bernat que residia també a la Poble i d'en Bartomeu que ho feia al Vilosell.

- **Joan Verger** (1571)

Francès de Montandiant de Cesca, pastor de Mateu Pasqualet de la Poble (Farré 1987: 93).

- **Pere Casals** (1615)

Francès del lloc de Gordon (hi ha diverses poblacions amb aquest nom en territori occità), pastor, que morí el 1615 (Pere 2013: 81).

- **Ramon Caparra** (1629)

Francès, pastor de Pere Preixens, que morí el 1629 (Pere 2013: 77).

- **Joan Duals** (1636)

Francès, que el 1636 batejà una filla de nom Úrsula (Pere 2013: 111).

- **Miquel** (1661)

Francès, mosso del forn de vidre i casat a Montblanc, que morí el 1661 (Pere 2013: 131).

- **Antoni Reth** (1700)

Francès, pagès casat amb Dorotea Oliveres, que batejà un fill, Josep, l'any 1700. Sembla que el cognom es va catalanitzar en Reig (Pere 2013: 228).

Pel que fa a la procedència, amb seguretat només trobem dos francesos que provenien del bisbat de Tarba, zona pirinenca. Documentem 4 pastors, 1 pagès i 1 mosso del forn del vidre.

2.9 Vinaixa (1553)

- Mestre Antoni de Tolosa (1553)

Potser mestre de cases de Tolosa de Llenguadoc (fr. Toulouse, Alta Garona) que es documenta al fogatge de 1553 (Pla: 144) .

3. Conclusions

Difícilment amb l'heterogeneïtat de les dades emprades es poden extreure conclusions massa fermes, tot i així esbossarem una sèrie d'apunts:

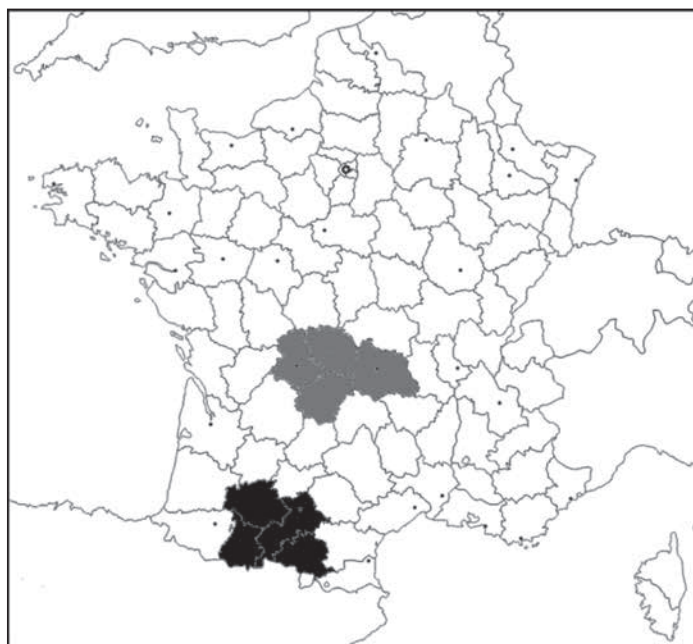
1) Les Garrigues orientals no es va escapar del fenomen de la immigració francesa, fonamentalment occitana i gairebé sempre masculina, que va afectar Catalunya durant els segles XVI i XVII, però es discutible que servis perceptiblement per al redreç demogràfic. Aquesta dada, encara que previsible, no ens consta que hagués estat constatada fins ara i, sens dubte, ja justifica aquest treball.

2) És indubtable que un estudi aprofundit de la documentació municipal, parroquial, notarial, senyorial (molt especialment la del monestir de Poblet que caldria digitalitzar) i altres ajudarà a poder documentar aquest fenomen en tota la seva extensió que aquí només ens limitem a esbossar. La transcripció del nom de les poblacions i dels cognoms en la documentació catalana, així com la manca de moltes dades, fa difícil molts cops establir els llocs d'origen exactes de molts dels estrangers.

3) Encara que molts cops en la documentació només s'esmenti que un individu és "estranger" és molt probable que siguin occitans, cosa que de vegades podem endevinar pels cognoms (altrament, molt semblants als catalans).

4) Majoritàriament, els vassalls del rei de França són anomenats francesos (o del regne de França), però alguns pocs cops també se'ls diu gascons o gavatxos; fins i tot trobem un basc d'Euskadi Nord considerat biscaí. També trobem individus que són anomenats francesos i a hores d'ara, per canvi de fronteres, serien considerats belgues flamencs o italians piemontesos. Contràriament, els lorenesos i borgonyesos actualment sí que serien considerats francesos, però no en la data referenciada.

5) Dins del regne de França sembla que predominen els occitans provinents de la zona pirinenca (tarbesos a Fullea, la Pobla de Cérvoles i el Vilosell; comengesos a Arbeca) i una representació més migrada de la zona nord i la resta d'Occitània [Imatge 3]). Aquestes dades, grosso modo, s'adiuen bastant amb les de la comarca limítrofa de la Conca de Barberà (Gual 1991: 30, 72). Per expressar-ho seguint els àmbits territorials definits per Jordi Nadal i Emili Giralt (2000: 118-119), a la nostra comarca, de manera molt aproximada, predominen els immigrants del Pirineu i Prepirineu, seguits dels de les Terres Altes i Massissos, mentre que els del Llenguadoc i la Conca de la Garona són escassos.

Zones principals aproximades d'origen dels occitans de les Garrigues. Elaboració pròpia.

6) Els estrangers no provinents del regne de França constitueixen una raresa lligada moltes vegades als conflictes bèl·lics (un soldat alemany, un capità venecià) o a les senyories, cas dels maltesos documentats a l'Espluga Calba (Imatge 4).

Estats actuals d'origen dels estrangers a les Garrigues. Elaboració pròpia.

7) De la majoria d'aquests immigrants, no en coneixem l'ofici. Tanmateix, sembla que els pastors són majoritaris a Fullea, Cervià, el Vilosell, la Pobla de Cérvoles i importants a Tarrés (juntament amb els picapedrers). Poblacions més grans, com l'Espluga Calba i Arbeka, presenten molta més diversitat d'ocupacions i a Arbeka destaquen els teixidors de lli i els moliners. També trobem algun estranger ocupat en l'elaboració del vidre al Vilosell, la Pobla de Cérvoles, on tenim documentats forns, i a Arbeka, i mestres de casa o picapedrers en diversos llocs.

8) Sabem, per les partides de defunció fonamentalment, que bastants cops aquests estrangers eren pobres, morien a l'hospital i no feien testament perquè no tenien res per llegar.

9) Aquesta feblesa econòmica i trobar-se en un país estrany devien empènyer alguns dels nostres estrangers cap a la delinqüència. Així, trobem casos de bandolerisme en un pastor gascò de Fullea i en un pagès també gascò capturat en aquesta mateixa població i posteriorment executat, així com en un altre pastor tarbès resident al Vilosell, condemnat a galeres de per vida.

10) Constatem migracions continuades durant molt de temps d'individus de la mateixa zona occitana a les mateixes poblacions de les Garrigues, migracions que a vegades afecten a persones que són parentes o provenen del mateix poble. Així, el 1636 trobem dos germans i un cosí seu residents a Fullea que provenen d'Asca, bisbat de Tarba, a la zona pirinenca, i detectem algunes repeticions de cognoms entre diferents poblacions que podrien indicar relacions familiars o coincidència d'origens.

11) Alguns cops aquests estrangers es casen a casa nostra i hi tenen descendència coneguda i en alguns casos encara en perviuen els cognoms (com el cas dels Pujol de Tarrés, amb certa presència al segle XX també a Fullea).

4. Bibliografia

AMIGÓ, Ramon i PERE, Ramon; *L'Albi i els seus noms*. Treballs de l'Oficina d'Onomàstica, VI. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2001.

FARRÉ, Benet; *El Vilosell. Un poble a l'ombra de Poblet. Notes històriques*. Edició de l'autor, el Vilosell, 1984.

FARRÉ, Benet; *Història de la Poble de Cérvoles. Una vila fundada per Poblet*. Ajuntament, la Poble de Cérvoles, 1987.

GUAL, Valentí; "*Gavatxos*", *gascons, francesos. La immigració occitana a la Catalunya moderna* (El cas de la Conca de Barberà). Episodis de la Història, 286. Rafael Dalmau Editor, Barcelona. 1991.

GUAL, Valentí; *Justícia i Terra. La documentació de l'Arxiu de Poblet (armari II)*. Cossetània Edicions, Valls, 2003.

MatObArb. Llibre de matrimonis i òbits de la parròquia de Sant Jaume d'Arbeca (1606-1699). Consultable a <https://arxiuenlinia.ahat.cat/Document/0000013894> (fem constar el número de la imatge digitalitzada).

NADAL, Jordi i GIRALT, Emili; *Immigració i redreç demogràfic: Els francesos a la Catalunya dels segles XVI i XVII*. Eumo Editorial, Vic, 2000.

PERE, Ramon; *Els noms del Vilosell i el seu terme municipal*. Treballs de l'Oficina d'Onomàstica, XII. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2006.

PERE, Ramon; *Onomàstica de la Poble de Cérvoles*. Treballs de l'Oficina d'Onomàstica, XXII. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2013.

PLA PUIG, Josep; "Un tomb per la Vinaixa de començaments del segle XVIII" dins *Cabal de petjades*. Lo Plançó, 9. Editorial Fonoll, Juneda, 2010. P. 139-159.